

IKÄIHMISTEN OMAISHOIDON TUEN TOIMINTAOHJE 1.1.2021

Kuusamon kaupungin
perusturvalautalautakunta 16.12.2020

SISÄLLYS

1. Omaishoidon tuen tarkoitus ja sisältö	3
3. Omaishoidon tuen hakeminen	4
4. Palvelutarpeen arviointi	4
5. Asiakassuunnitelma.....	7
6. Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoitosopimus.....	8
7. Omaishoidon tuen hoitopalkkiot ja kriteerit	8
8. Omaishoidon keskeytykset.....	12
9. Omaishoidon vapaat.....	12
10. Omaishoidon tukitoimet	16
11. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen	18
12. Asiakassuunnitelman ja omaishoitosopimuksen tarkistaminen	18
13. Keskeinen lainsäädäntö ja aiheeseen liittyvä opas	18
14. Omaishoidon tukihakemukseen tarvittavat liitteet	19
15. Lomakkeet.....	19

1. Omaishoidon tuen tarkoitus ja sisältö

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisestä kunnan tulee huolehtia määrärahojen puitteissa. Kunta päättää, missä laajuudessa se järjestää omaishoidon tukea ja kuinka paljon se osoittaa voimavaroja hoitopalkkioihin ja palveluihin. Ikäihmisten omaishoito kuuluu hallinnollisesti perusturvan ikäihmisten palveluiden tulosalueelle ja yhdyshenkilönä toimii omaishoidon palveluohjaaja. Omaishoidon tukea säätelee laki omaishoidon tuesta (937/2005) ja laki omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (511/2016).

Omaishoidolla tarkoitetaan ikäihmisen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoitosopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja kaupungin välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä.

Omaishoitajalla tarkoitetaan hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista (Omaishoitolaki 2 §).

Omaishoidontuen tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteutumista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen (Omaishoitolaki 1 §).

Omaishoitolain 3 § sisältää omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset. Kunta voi myöntää omaishoidontukea, jos

- henkilö tarvitsee alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa;
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla;

- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia, kuten kyky selviytyä päivittäisistä toiminnoista;
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää;
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva ja
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista.

Omaishoitajalta voidaan edellyttää lääkärin ja/tai muun sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijan lausunto. Omaishoidon tuen päätös voidaan tehdä kielteisenä tai evätä jo myönnetty palvelu, jos hoitaja ei toimita lääkärintodistusta määräaikaan mennessä.

3. Omaishoidon tuen hakeminen

Ikäihmisten palveluiden omaishoidon tukea haetaan kirjallisesti omaishoidon tukihakemuksella, joka on saatavissa Kuusamon kaupungin verkkosivuilta: Ikäihmisten palvelut/ omaishoidon tuki. Lisäksi hakemus on noudettavissa omaishoidon palveluohjaajalta (Toimintakeskus Porkkapirtti, Porkkatie 2 C, **puh. 040 581 4328**).

4. Palvelutarpeen arviointi

Omaishoidon palveluohjaaja tekee omaishoitoa koskevan palvelutarpeen arvioinnin ja päätöksen oikeudesta palkkioon ja omaishoitajan lakisääteiseen vapaaseen.

Päätöksentekoa edeltää palvelutarpeen arviointikäynti asiakkaan kotiin, jolloin kartoitetaan myös muu avuntarve ja muiden yhteiskunnan tuottamien palvelujen tarve / käyttö. Mikäli asiakas on 75-vuotias tai saa hän saa Kelan maksamaa ylintä hoitotukea, tulee palvelutarpeen arviointi käynnistää 7 arkipäivän kuluttua yhteydenotosta (hakemuksen saapumisesta). Tarpeen mukaan palvelutarpeen arvioinnissa on mukana myös muita

työntekijöitä esim. fysioterapeutti tai toimintaterapeutti. Palvelutarpeen arvioinnilla selvitetään hakijan hoidon tarve ja hoitajan soveltuvuus omaishoitajaksi. Omaishoidon tukea arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan ja hoitajan kokonaistilanne, sosiaalinen ympäristö, hoidettavan fyysinen ja psyykinen kunto sekä hoitajan valmiudet omaishoitajan tehtävään. Ratkaiseva tekijä on edellä mainituista seikoista johtuva hoidon sitovuus ja vaativuus.

Päätöksenteon apuna on käytössä RAI- toimintakykyarviointi (yli 65v). Toimintakyvyn arvioinnissa kerätään, yhdistetään ja tulkitaan sekä kuvailevaa tietoa että mittaus- ja arviointituloksia. Kokonaiskuva henkilön toimintakyvystä muodostuu asiakkaan oman, hänen läheisen ja ammattilaisen arvioista. Tarvittaessa päätöksenteon tukena käytetään myös hoidettavan hoitoon osallistuvien henkilöiden ja tahojen asiantuntemusta.

RAI - arvioon sisältyy toimintakyvyn eri osa-alueita. Ohessa olevat mittareiden arvot ovat ohjeellisia ja arvioinnissa huomioidaan yksilöllisesti asiakkaan ja perheen kokonaistilanne.

MAPLe-5 -asteikko kuvaa asiakkaan palvelutarpeen määrää: 1 (vähäinen palvelutarve) ja 5 (erittäin suuri palvelutarve).

Itsenäisen selviytymisen asteikko, SRI -mittari, arvioi asiakkaan kykyä selviytyä itsenäisesti. Mittarista voi saada joko arvon

1 (Itsenäinen) tai

2 (Ei itsenäinen).

Mittari voi aktivoitua kahdesta eri syystä:

Mittarin arvo on 2 (Ei itsenäinen) mikäli kaksi tai useampi seuraavista ilmenee:

Kokonaistuntimäärä, jonka on käyttänyt liikkumiseen tai fyysisiin aktiviteetteihin viimeisen 3 vrk:n aikana

Aterioiden valmistus/ IADL-vaikkeudet (päivittäinen toimintakyky)

Tavalliset kotitaloustyöt/ IADL-vaikkeudet

Kulkuvälineiden käyttö/ IADL-vaikkeudet

Henkilökohtainen hygienia

Kylpeminen

Ei itsenäinen päätöksentekokyky

Kognitioasteikko CPS

CPS mittarissa arvioidaan asiakkaan kognitiivista kykyä neljän muuttujan suhteen:

lyhytaikaismuisti

ymmärretyksi tuleminen

päätöksentekokyky kyky

syödä itse

Mittarin asteikko on 0-6; mitä suurempi arvo, sitä vaikeampi on kognition tason heikkeneminen. Asteikon lukemat ovat suoraan verrannollisia MMSE- muistitestin lukemiin.

Arkisuoriutumisen päivittäiset toiminnot laaja ADL:

Mittarissa arvioidaan asiakkaan suoriutumiskykyä seitsemässä päivittäisessä toiminnossa:

liikkuminen sängyssä siirtyminen liikkuminen kotona

pukeutuminen, jossa huomioidaan ylävartalon- ja alavartalon pukeutuminen sen mukaan, kummassa asiakas tarvitsee enemmän apua

syöminen

wc:n käyttö

henkilökohtainen hygienia

Arviointiasteikko 0-28. Mitä suurempi arvo on, sitä heikompi on asiakkaan toimintakyky päivittäisissä toiminnoissa.

Arkisuoriutumisen välinetoiminnot laaja IADL:

Asioiden hoitoon liittyvistä toiminnoista suoriutumisen. Mittarissa arvioidaan asiakkaan suoriutumiskykyä seitsemässä välinetoiminnossa:

aterioiden valmistus

tavalliset kotitaloustyöt

raha-asioden hoito

lääkityksestä

huolehtiminen

puhelimien käyttö

ostoksilla käynti
kulkuvälineiden käyttö

Arviointiasteikko 0-21. Mitä suurempi arvo on, sitä heikompi on asiakkaan toimintakyky päivittäisissä välinetoiminnoissa.

Omaishoitopalkkiopäätöksestä tai omaishoitoa tukevia palveluja koskevista päätöksistä voi tehdä oikaisuvaatimuksen perusturvalautakunnalle 30 päivän kuluessa päätöksen saatuaan. Lautakunnan päätöksestä voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta 30 päivän kuluessa.

5. Asiakassuunnitelma

Palvelutarpeen arvioinnin jälkeen omaishoidon palveluohjaaja laatii yhdessä hoidettavan ja omaishoitajan kanssa asiakassuunnitelman (§7). Suunnitelmaan tulee liittää tiedot tämän lain mukaisista hoidettavan ja hoitajan oikeuksia koskevista säännöksistä ja niiden soveltamisesta.

Lisäksi suunnitelmaan tulee kirjata ainakin:

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö sekä
- miten hoidettavan hoito järjestetään hoitajan vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien tai muun poissaolon aikana.

Asiakassuunnitelma perustuu asiakkaan ja perheen voimavaroihin ja tuen tarpeeseen.

6. Päätös omaishoidon tuesta ja omaishoitosopimus

Palvelutarpeen arvioinnin perusteella tehdään päätös omaishoidon tuen myöntämisestä.

Omaishoidon tuki myönnetään hakemuksen saapumisesta seuraavan kuukauden alusta. Palkkiota ei makseta takautuvasti. Palkkiota myönnettäessä ei oteta huomioon perheen tuloja tai varallisuutta. Omaishoitopalkkiota ei myönnetä kuukautta lyhyemmäksi aikaa. Omaishoitoa tukevista palveluista, kuten kotihoito, vuoroahoito, päivätoiminta tai hoitotarvikkeet, asiakas saa erillisen päätöksen.

Päätös omaishoidon tuesta lähetetään hakijalle kirjallisena. Myönteisen päätöksen jälkeen laaditaan sopimus omaishoidontuesta. Sopimuksessa määritellään sopijapuolten oikeudet ja velvollisuudet ja siihen liitetään hoidettavan asiakassuunnitelma. Omaishoitosopimus on niin sanottu toimeksiantosopimus eikä hoitaja ole työsuhteessa kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Hoitajalla ei ole työehtosopimuksen mukaisia loma-, päiväraha-, työaika- yms. oikeuksia tai etuuksia. Tapaturman sattuessa hoitotyössä, tulee omaishoitajan ottaa yhteys päätöksen tehneeseen viranomaiseen mahdollisimman pian. Omaishoidon tuen sopimus tehdään toistaiseksi tai erityisistä syistä määräajaksi. Sopimus tarkistetaan tarvittaessa.

7. Omaishoidon tuen hoitopalkkiot ja kriteerit

Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu hoidettavan alentuneen toimintakyvyn edellyttämään hoidon ja hoivan tarpeeseen sekä omaishoitajan antamaan hoitoon ja huolenpitoon. Päävastuu omaishoidettavan hoidosta tulee olla omaishoitajalla. Omaishoitoa ei myönnetä palveluasumiseen eikä tehostettuun palveluasumiseen. Pelkästään asioiden hoito ja kodinhoito eivät ole riittäviä perusteita omaishoidon tuen myöntämiselle.

Omaishoitajille maksettavien hoitopalkkioiden määrästä ja alimmista hoitopalkkioista säädetään omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 5 §:ssä. Lain 6 §:n mukaan

hoitopalkkioita tarkistetaan kalenterivuositain työntekijän eläkelain (395/2006) 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Hoitajalle maksettavan hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan, jolloin omaishoidon tukea korotetaan tai alennetaan tarvittaessa. Pysyvien hoitoon vaikuttavien muutosten ensisijainen ilmoitusvelvollisuus on hoitajalla.

Omaishoidontuen myöntämiskriteerit ovat 1.1.2021 alkaen seuraavat:

Hoitopalkkio I

Asiakas on ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa tarvitseva, usein vuode- tai pyörätuoliasiakas tai vaikeasti vammainen. Hänen hoitamisensa on sitovaa sekä fyysisesti ja psyykkisesti raskasta. Hoitaja on jäänyt pois ansiotyöstä tai luopunut työhausta omaisensa hoitamisen vuoksi (todistus). Hoitotyö edellyttää hoitajan ympärivuorokautista työpanosta ja hoitovastuuta. Hoidettavaa ei voi jättää yksin. Ilman omaishoitajaa hoidettava tarvitsisi pysyvän hoitopaikan kodin ulkopuolella.

RAI-arviointi:

Vähintään MAPLe 4 (suuri palvelutarve) SRI taso 2 eli ei selviydy itsenäisesti.

Kognitiivinen toimintakyky, CPS 2-4 tai enemmän; henkilö tekee itsensä kannalta epäsuotuisia/turvattomia päätöksiä, jotka vaarantavat hänen terveyttään tai turvallisuuttaan. Muisti on heikentynyt, myös ymmärretyksi tuleminen ja kyky ymmärtää muita on heikentynyt.

Päivittäiset toiminnot, laaja ADL 4 tai enemmän: henkilöllä on vaikeuksia lähes kaikissa päivittäisissä toiminnoissa suoriutumisessa (kotona liikkuminen, wc-käynnit, ruokailu ja henkilökohtainen hygienian hoito)

Päivittäiset välinetoinnot laaja IADL 16 tai enemmän: henkilöllä on vaikeuksia kaikissa asioiden hoitamiseen liittyvissä asioissa esimerkiksi aterioiden valmistaminen, tavalliset kotitaloustyöt ja puhelimen käyttö.

Hoitopalkkio II

Asiakas tarvitsee toisen henkilön ohjausta, apua ja huolenpitoa päivittäin itsestä huolehtimisen asioissa, kuten peseytymisessä, pukeutumisessa, syömisessä, lääkkeiden otossa ja vessa-asioissa tai tarvitsee lähes jatkuvaa hoitoa, ohjausta tai valvontaa liikkumisen epävarmuuden heikentyneen muistin, sairauden, vamman tai muiden oireiden vuoksi. Hoitotyö sitoo hoitajaa lähes ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin usean tunnin ajan. Hoidettava voi olla lyhyitä aikoja yksin.

RAI arviointi:

MAPLe pääsääntöisesti 3-4 (kohtalainen palvelutarve)

SRI taso 2 eli ei selviydy itsenäisesti.

Kognitiivinen toimintakyky, CPS 0-2 tai enemmän

Päivittäiset toiminnot laaja ADL 1-2 tai enemmän: vaikeuksia on yleensä useammassa osa-alueessa päivittäisissä toiminnoissa (kotona liikkuminen, wc-käynnit, ruokailu ja henkilökohtainen hygienian hoito)

Päivittäiset välinetoiminnot laaja IADL vähintään 13 tai enemmän: henkilöllä on vaikeuksia useammassa asioiden hoitamiseen liittyvissä asioissa esimerkiksi aterioiden valmistaminen, tavalliset kotitaloustyöt ja puhelimen käyttö.

Hoidollisesti raskas siirtymävaihe huomioidaan myöntämiskriteereissä. Jos omaishoitaja on hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen (esim. saattohoito) aikana lyhytaikaisesti estynyt tekemästä omaa tai toisen työtä, maksetaan hänelle vähintään laissa määrätty palkkio, edellyttäen että hoitajalla ei tältä ajalta ole

- vähäisiä suurempia tuloja
- oikeutta sairaskorvutuslain 10 luvun mukaiseen erityishoitorahaan oikeutta vuorottelulain 13 §:n mukaiseen vuorottelukorvaukseen.

Extra hoitopalkkio

Omaishoidon tukea voidaan maksaa korotettuna, mikäli asiakas täyttää I hoitopalkkioluokan hoitoisuuden kriteerit ja omaishoitaja jää työstään palkattomalle vapaalle omaisensa saattohoidon, äkillisen vaikean sairauden tai vammautumisen vuoksi. Korotettua

omaishoidon tukea ei voida maksaa, jos omaishoitaja on eläkkeellä, päivärahalla, opiskelijana tai hän saa muuta säännöllistä tuloa. Korotettua omaishoidon tukea voidaan maksaa enintään kuuden kuukauden ajan kertapäätöksellä, jonka jälkeen tehdään palvelutarvearvio.

Muut omaishoitoa tukevat palvelut, kuten esimerkiksi vuorohoito, päivätoiminta ja kotipalvelu, vaikuttavat hoitopalkkioon seuraavasti:

- jos omaishoidettava käyttää vuorohoitoa kaksi viikkoa kuukaudessa, myönnetään alempi omaishoitopalkkio.
- Mikäli hoidettava kuuluu hoitoisuuden perusteella alempaan hoitoisuusryhmään ja käyttää vuorohoitoa kaksi viikkoa kuukaudessa, ei oikeutta palkkioon synny, ellei hoitaminen kotona oloaikana ole erityisen sitovaa ja vaativaa.
- Mikäli hoidettava käyttää muita palveluita, kuten kotihoidon, päivähoidon tai päivä- ja työtoiminnan palveluja, voidaan hoitopalkkion suuruutta arvioida uudelleen. Omaishoidon tuen saannin edellytyksenä on, että pääasiallinen hoitovastuu säilyy omaishoitajalla.
- Omaishoidon tukea ei myönnetä, mikäli asiakas asuu palvelu- tai tehostetussa palveluasumisessa saaden päivittäin avun yksikön henkilökunnalta.

Suurempaa omaishoitolain tarkoittamaa palkkiota voidaan maksaa silloin, kun omaishoidon tuen tarkoituksena on mahdollistaa omaishoitajan töistä pois jääminen raskaan hoitojakson ajaksi. Kysymys on aina lyhytaikaisesta hoidosta ja huolenpidosta.

Omaishoidon palkkio on saajalleen veronalaista tuloa, josta kunta pidättää ennakon. Omaishoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisessa eläkelaisissa. Palkkio saattaa vaikuttaa muihin maksettuihin etuuksiin (asumistuki, työmarkkinatuki, toimeentulotuki jne.), joten niistä kannattaa neuvotella ko. maksajan kanssa etukäteen. Palkkio maksetaan kuukausittain jälkikäteen kuukauden 30.pvä. Paperipalkkalaskelmia ei toimiteta. Verkkopalkkalaskelmien toimittaja on Maventa.

Kunta on velvollinen järjestämään omaishoitajalle tapaturmavakuutuslain mukaisen vakuutuksen.

8. Omaishoidon keskeytykset

Kaikista omaishoidon keskeytyksistä ja muutoksista on ilmoitettava välittömästi omaishoidon palveluohjaajalle. Omaishoitajan lakisääteinen vapaa 3vrk/kk ei vähennä omaishoitopalkkion määrää. Mikäli omaishoitopalkkiota myönnettäessä tai maksettaessa on annettu virheellisiä tietoja, voidaan myönnetty palkkio lakkauttaa ja suoritettut erät periä takaisin. Hoitopalkkion maksamisen keskeytyksestä päättää kunta, mikäli syy on hoitajasta johtuva tai hoidettavasta johtuva muu kuin terveydellinen syy.

Hoitajasta johtuvasta syystä keskeytyksen ajalta ei makseta hoitopalkkiota, mikäli hoito keskeytyy yli kahden (2) vuorokauden ajan kalenterikuukaudessa esim. hoitajan sairastuessa. Omaishoitosopimus voidaan purkaa heti, mikäli hoito ei vastaa enää hoidettavan etua tai vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden. Hoitajan huonokuntoisuus ja oma avuntarve päivittäisissä toiminnoissa on peruste omaishoidon päättymiselle.

Jos omaishoito keskeytyy tilapäisesti hoidettavan terveydentilasta johtuen, hoitopalkkion keskeytyminen tapahtuu kalenterikuukauden (30 päivän) kuluttua, muutoin 7 vrk kuluttua. Omaishoitosopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito omaishoidossa hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen päättyy hoidettavan siirtyessä pysyvästi sairaalaan tai asumisyksikköön tai mikäli omaishoito päättyy hoidettavan kuolemaan.

9. Omaishoidon lakisääteiset vapaat

Omaishoitajalle järjestettävän vapaan tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista. Omaishoitajaa pyydetään ilmoittamaan valitsemansa lakisääteinen vapaa kuukauden kuluessa omaishoidon alkamisesta.

- Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata kolme (3) vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Lakisääteinen vapaa sisältää omaishoitajalle annettavaa vapaata täysinä vuorokausina.

- Omaishoitaja voi pitää vapaansa kuukausittain tai hän voi säästää niitä ja pitää kerralla useampia vapaapäiviä. Vapaapäivät on pidettävä kuuden kuukauden (6 kk) kuluessa eikä niitä voi siirtää seuraavalle vuodelle.
- Vapaan pitäminen ei vaikuta hoitopalkkioon eikä vähennä uusien vapaiden kertymistä. Vastuu vapaan aikaisen hoidon tilaamisesta/järjestämisestä ja omaishoidon vapaiden pitämisestä on omaishoitajalla.
- Omaishoidon vapaat voidaan pitää poikkeuksellisesti tilanteessa, jossa hoitaja/hoidettava on joutunut äkillisesti laitoshoidon jaksolle.

Oikeutta lakisääteiseen omaishoitajavapaaseen ei kerry sellaiselta kalenterikuukaudelta, josta hoidettava on ollut vähintään 15 vuorokautta poissa omaishoidosta hoitajan vapaan vuoksi esim. perhehoidossa tai laitoshoidossa (ei koske omaishoidontuen lakisääteisten vapaiden pitämistä).

Omaishoitajien vapaita voidaan järjestää:

Vuorohoitona

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksusta annetun lain mukaan kunta saa periä lakisääteisen vapaan 3vrk/kk ajalta asiakasmaksua asiakasmaksulain mukaisesti, tämän ylittämiltä päiviltä peritään lautakunnan määrä asiakasmaksu. Perusturvalautakunta vahvistaa vuosittain asiakasmaksut, ne ovat saatavilla kaupungin sivuilta ja palveluohjaajilta. Lain mukaan vuorohoitovuorokausi ei ole kalenterivuorokausi, vaan tuloajasta seuraavat 24h, muutoin vuorohoitolaskutus on kalenterivuorokausiperusteinen. Vuorohoittoa lakisääteisen vapaansa toteuttamismuotona käyttävien omaishoitajien suositellaan tuovan vuorohoittoon ja hakevansa vuorohoidosta klo 10–12 välillä. Jos vuorohoidossa oloaika kuukaudessa on enemmän kuin lakisääteiset vapaat 3vrk/kk, ylimenevä aika vähennetään palkkiosta lukuun ottamatta tulo- ja lähtöpäiviä.

Esimerkki asiakasmaksujen määräytymisestä omaishoidon vapaan ajalta: Jos omaishoidettava saapuu vuorohoitoon omaishoidon vapaan vuoksi maanantaina klo 12, ja lähtee vuorohoidosta perjantaina klo 12, niin asiakkaalta peritään tällöin asiakasmaksu maanantaista torstaihin omaishoidon vapaan asiakasmaksun mukaisesti, perjantailta normaalin tilapäishoidon asiakasmaksun mukaisesti, mikäli lähtö tapahtuu sovitun aikataulun mukaisesti. Jos omaishoidettava on poikkeuksellisesti perjantaina vuorohoidossa pidempään, on mahdollista myös lisäksi periä ko. Päivältä osapäivämaksu.

Vuorohoitoon kuljetusten tueksi on mahdollista saada sosiaalihuoltolain mukaista liikkumisen tukea (kuljetuspalvelua). Vuorohoitoyksiköt ovat Katrinkoti ja Niittyvilla Toimintakeskus Porkkapirtillä.

Päivätoimintana

Päivätoiminta Aurinkolahti Toimintakeskus Porkkapirtillä tarjoaa myös mahdollisuuden omaishoidon lakisääteisen vapaan toimintaa, lisäksi se tarjoaa lyhytaikaista hoitoa (ANKKURI-toiminta) hoitajan jaksamisen tueksi. Hoidon tarpeesta voi ilmoittaa suoraan päivätoiminnan hoitajille puh. 040 839 5377 mielellään edellisenä päivänä klo 9-11 välillä. Päivätoimintaan kuljetuksen tueksi on mahdollista saada kuljetuspalvelua, jonka organisoinnista päivätoiminnan henkilökunta huolehtii. Omaishoitajan vapaan aikaisista palveluista peritään asiakasmaksua asetuksen mukaisesti. Perusturvalautakunta vahvistaa asiakasmaksut vuosittain, ne saatavilla kaupungin sivuilta ja palveluohjaajilta. Yksi omaishoitajan lakisääteinen vapaapäivä vastaa kahta päivätoimintapäivää (omavastuu 1 pvä € / 2 päivätoimintapäivää). Mikäli päivätoimintapäiviä käyttää kuukauden aikana enemmän kuin kolme kuusi (lakisääteinen vapaa on 3vrk/kk), niin ylimeneviltä päiviltä peritään perusturvalautakunnan määrittelemä asiakasmaksu, muutoin maksu on asiakasmaksulain mukainen maksu. Mikäli päivätoimintaa ei ole valittu omaishoidon vapaan muodoksi, kaikilta käyntipäiviltä peritään perusturvalautakunnan määrittelemä asiakasmaksu.

Omaishoidon lakisääteinen vapaa palvelusetelin avulla

Omaishoitaja voi halutessaan valita lakisääteisen vapaansa vaihtoehdoksi omaishoidon vapaasetelin. Omaishoidon vapaan palveluseteli myönnetään tarpeen ilmaannuttua, ei takautuvasti. Jos omaishoitaja on valinnut lakisääteisen vapaansa toteuttamistavaksi omaishoidon vapaasetelin, vähennetään mahdolliset vuorohoitopäivät kaikki omaishoidon palkkiosta. Asiakasmaksua ei peritä omaishoitajan lakisääteisen vapaasetelistä. Omaishoidon vapaasetelin arvo vahvistetaan vuosittain perusturvalautakunnassa, seteliarvo saatavilla parasta palvelua -sivustolta sekä palveluohjaajilta. Omaishoidon vapaan palvelusetelille on laadittu sääntökirja, jossa määritellään käytänteitä tarkemmin.

Sijaislomituksena

Sijaislomittajana voi toimia hoidettavan omainen tai läheinen. Sijaislomitussajan tulee olla vähintään 8h/vrk, jotta hoitajan irrottautuminen omaishoitotyöstä mahdollistuu. Hoitaminen tulee pääsääntöisesti tapahtua hoidettavan / omaishoitajan kotona. Sijaislomittaja sitoutuu, että hoidettava saa asianmukaisen hoidon ja huolenpidon. Sijaislomittaja on oikeutettu saamaan ohjauksen ja neuvonnan hoitotyöhön omaishoitajalta sekä tarvittaessa omaishoidon ohjaajan kautta järjestettynä. Tarvittaessa hänen hoitotyönsä tueksi järjestetään palveluita. Sijaishoitaja sitoutuu noudattamaan salassapitovelvollisuutta omaishoitajaa ja hoidettavaa koskevista asioista ulkopuolisille. Sijaislomituksessa on kyse ns. Toimeksiantosopimuksesta. Omaishoidon sijaisjärjestelmässä sopimuksen tehnyt henkilö ei ole työsopimuslain (320/70) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen kuntaan, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan. Sijaislomittajalla on tapaturmavakuutuksen 57§:n mukainen tapaturmavakuutus.

Sijaislomitussajankohdat tulee ilmoittaa niin, että ne ovat tiedossa kuukauden 1.päivään mennessä omaishoidon ohjaajalla. Sijaislomituspalkkiot maksetaan joka kuukauden 30.pvä. Sijaislomituksen palkkiot vahvistetaan vuosittain, ne saatavissa kaupungin sivuilta sekä palveluohjaajilta.

Perhehoitona

Perhehoito on myös yksi vaihtoehto omaishoitajien vapaiden järjestämiseksi. Omaishoidon tuesta annetun lain tavoitteena on tukea omaishoitajien jaksamista parantamalla heidän mahdollisuuksiaan pitää lakisääteiset vapaapäivät sekä muita vapaapäiviä ja virkistysvapaita. Omaishoidon tuen lakiin on lisätty säädös, joka mahdollistaa omaishoitajan vapaan tai muun poissaolon aikaisen sijaishoidon järjestämisen tehtävään soveltuvan henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen perusteella, jos omaishoitaja siihen suostuu ja järjestely on omaishoidossa olevan henkilön edun mukainen. Myös hoidettavan henkilön mielipide on otettava huomioon. Perhehoito voi tapahtua niin perhehoitajan kuin omaishoidettavana kotona.

10. Omaishoidon tukitoimet

Kuntien velvollisuus on järjestää omaishoitajille omaishoitotehtävää tukevia palveluita, joiden tavoitteena on tukea omaishoitajuutta sekä kehittää omaishoitajaksi ryhtyvien valmiutta omaishoitajana toimimisessa. Lisäksi kunnan on järjestettävä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä omaishoitajan hyvinvointia ja hoitotehtävää tukevia sosiaali- ja terveyspalveluita. (Omaishoitolaki 3 §).

Kuusamon kaupungin perusturvalautakunta on päättänyt tarjota omaishoitajalle kerran vuodessa tapahtuvan omaishoitajien kuntoutus- ja vertaistukiryhmän (kuntokammari). Yksi ryhmä kokoontuu 10 kertaa. Ryhmän sisältö määräytyy osallistujien tarpeiden mukaisesti.

Omaishoitajille tarjotaan maksuton ja vapaaehtoinen hyvinvointi- ja terveystapaaminen kerran kahdessa vuodessa. Omaishoitaja voi valita terveydenhoitajan tai fysioterapeutin toteuttaman hyvinvointi- ja terveystapaamisen.

Siinä keskustellaan luottamuksellisesti omaishoitajan fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta tilanteesta sekä tehdään terveydentilaan ja toimintakykyyn liittyviä mittauksia. Käytössä on omaishoitajien jaksaminen ja tuen tarpeen arvioinnin malli ns. Cope-lomake. Halutessaan myös on mahdollisuus suun hoidon tarkastukseen. Hyvinvointi -ja terveystapaamisen tavoitteena on tukea omaishoitajia sekä löytää terveyttä ja jaksamista edistäviä asioita.

Vuosittain omaishoitajille ja omaishoidosta kiinnostuneille järjestetään avoimia keskustelufoorumeja, joiden sisältö voi vaihdella ajankohtaisten asioiden ja omaishoitajilta saatujen palautteiden mukaisesti (esim. cope-arvioinnin = omaishoitajan jaksaminen, yhteenvedon pohjalta nousseista asioista)

Omaishoidon ohjaaja käy vuosittain tarvittaessa yhdessä terapeuttien kanssa kotikäynnillä, jolloin omaishoidettavan asiakassuunnitelma päivitetään ja omaishoitajan tilanne kartoitetaan.

Omaishoitajille järjestetään mm. kuntosalitoimintaa, koulutus- ja virkistystoimintaa sekä vertaistukea yhteistyössä Kuusamon ev.lut. seurakunnan kanssa sekä omaishoitajien liiton kanssa. Omaishoitajille lähetetään vuosittain infokirjeitä/sähköistä tiedotetta, joissa ajankohtaisista tuen muodoista ja mahdollisuuksista kerrotaan. Teknologian välityksellä tapahtuvaa toimintaa kehitetään eteenpäin.

Omaishoitaja voi halutessaan olla kotikäyntityön ja tiedottamisen piirissä ja hän voi osallistua omaishoitajille tarkoitettuun kuntoutus- ja virkistysryhmiin, koulutukseen ja vertaistukitoimintaan, vaikka ei saisikaan kaupungin maksamaa rahallista omaishoitopalkkiota.

11. Omaishoitosopimuksen irtisanominen ja purkaminen

- Kunta voi irtisanoa omaishoitosopimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden kuukauden kuluttua ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan (30 kalenteripäivää) yhden kuukauden kuluttua.
- Jos sopimuksen jatkuminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi.
- Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista käy tarpeettomaksi (pitkäaikaishoito, kuolema).

12. Asiakassuunnitelman ja omaishoitosopimuksen tarkistaminen

Asiakassuunnitelma tarkistetaan vuosittain ja aina, kun hoidon tarpeessa tai olosuhteissa tapahtuu oleellisia muutoksia. Omaishoitajalla on velvollisuus ilmoittaa näistä muutoksista asiaa hoitavalle viranhaltijalle/työntekijälle.

13. Keskeinen lainsäädäntö ja aiheeseen liittyvä opas

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Laki omaishoidon tuesta 2.12.2005/937

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050937>

Laki omaishoidon tuesta annetun lain muuttamisesta 29.6.2016 511/2016

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160511>

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon
asiakasmaksuista 3.8.1992/734

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920734>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Omaishoidon tuki. Opas kuntien päättäjille. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005

<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504225199>

14. Omaishoidon tukihakemukseen tarvittavat liitteet

- Tarvittaessa selvitys omaishoitajan terveydentilasta
- Tarvittaessa työnantajan todistus työstä poisjäämisestä
- Tarvittaessa todistus, ettei omaishoitaja ole työttömänä työnhakijana

15. Lomakkeet

- Omaishoidon tukihakemus ja arviointilomake
- Asiakassuunnitelma
- Sopimus omaishoidon tuesta
- Tarvittaessa vapaa seteli (Psop-järjestelmä)
- Cope- loma (omaishoitajan jaksamisen ja tuen tarpeen arviointi)